

Asia: VN/31917/2023

Lausuntopyyntö rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamista koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta

1. Yleinen kanta lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumiseen

Mikä on yleinen kantanne siihen, että lähisuhdeväkivallan sovittelusta luovuttaisiin pääsääntöisesti?

Erittäin myönteinen

Voitte perustella kantaanne edelliseen kysymykseen.

Lyömätön Linja Espoossa kiittää mahdollisuudesta kommentoida rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamista ja kannattaa esitystä lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumiseksi.

Hallituksen esitysluonnoksessa tunnistetaan hyvin lähisuhdeväkivallan sukupuolittuneisuus ja monimuotoisuus. THL:n tilastoraportin 43/2023 mukaan täysi-ikäisistä lähisuhdeväkivallan uhreista 75 % oli naisia ja epäillyistä 77 % miehiä. Lähisuhdeväkivallan ja erityisesti naisiin kohdistuvan väkivallan pääpiirteet ovat pitkäkestoisuus ja väkivallan uhrille vaarallisesti kehittyvä toistuvuus. Poliisiin tietoon tulevat tapaukset koskevat fyysisen väkivallan käytöstä. Esitutkinnassa ei yleensä huomata muita väkivallan muotoja – henkistä, seksuaalista, sosiaalista ja taloudellista -, jotka asettavat osapuolet eriarvoiseen asemaan. Ohjaus sovitteluun eliminoi suorasti tai epäsuorasti tätä eriarvoisuutta ja pitkään kehittyntä väkivaltadynamiikka.

Väkivaltatyössä perussääntö on se, että väkivaltainen käytös on ainoastaan tekijän vastuulla. Lyömätön Linja Espoossa ry toteuttaa väkivaltatyötä miestekijöiden parissa vuodesta 1993. Palveluitamme tavoittavat vuosittain noin 200 miestä, jotka ovat käyttäneet tai pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa lähi- ja perhesuhteissaan. Työskentelyssä heidän kanssaan on tullut esille se, että sovittelutilanne jakaa tasaisesti vastuun molemmille osapuolille ja äärimmäisissä tapauksissa sovittelussa tehty sopimus voi toimia myös uutena väkivallan välineenä.

Edellisten kommenttien lisäksi kannattaa huomioida, että Suomi on sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin (CEDAW ja Istanbulin sopimus), jotka suhtautuvat kielteisesti naisiin kohdistuvan väkivallan sovitteluun huomaten, että naisiin kohdistuvan väkivallan osalta väkivallan tekijöiden rikosvastuu on aina ensisijaista.

2. Vaikutukset

Voitte kertoa kantanne esityksen vaikutusten arvioinnista. Onko esityksellä joitain sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei vielä ole kuvattu?

Esityksen mukaan lähisuhdeväkivallan luopuminen vahvistaisi jatkossa väkivallan uhrien oikeusturvaa ja asemaa. Vapautuneet resurssit ohjattaisiin jatkossa nuorten tekemien rikosten sovitteluun, joka nähdään hyvin positiivisena asiana.

Lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopuminen on myös vaikuttava viesti yhteiskunnallisella tasolla koskien lähisuhdeväkivaltaa ja etenkin naiseen kohdistuvaa väkivaltaa.

Lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopuminen pitäisi myös näkyä lähitulevaisuudessa selkeästi oikeusprosessissa. Vaikka sovittelun perusajatus oli toimia rinnakkaisena ja oikeusprosessin täydentävänä prosessina, se on toiminut lieventävänä ja oikeusprosessiin hyvin vaikuttavana toimintana. Olisi hyvä jatkossa nähdä syytteiden määrän nousua, asettaa enemmän väkivallan tekijöitä vastuuseen ja ohjata heitä tarvittaviin tukipalveluihin (esim. Katkaise väkivaltaa - Lähisuhde- ja perheväkivaltarikoksesta epäillyn ohjaaminen esitutkinnasta väkivaltaa katkaisevaan palveluun. <https://www.julkari.fi/handle/10024/110163>).

Lopuksi lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumisen vapauttavat resurssit kannattaa pohtia uudestaan sekä väkivallan tekijän että erityisesti väkivallan uhrin näkökulmasta. Suomessa kansalaisjärjestöiltä löytyy väkivaltatyön asiantuntemusta ja pitkäkestoista kokemusta väkivaltatyöstä. Kansalaisjärjestöt aloittivat väkivaltatyötä 40 vuotta sitten ja jatkavat hyvin pienillä resursseilla nykyäänkin. Kannattaa kehittää ja ylläpitää sekä tekijöille tarkoitetut katkaisuhjelmat että erityisesti väkivallan uhreille suunnatut väkivallasta selviytymisen ohjelmat.

3. Lakiehdotuksen 3 a § (henkilösuhteet)

Voitte kommentoida henkilösuhteita, joita lähisuhdeväkivallan sovittelun kielto koskisi.

Esitysluonnoksessa käsitellään henkilösuhteet suhteellisen kattavasti. Tulee hyvin esiin, että sovitteluun ohjattu lähisuhdeväkivalta tapahtuu perheissä ja huomioidaan myös selkeästi lähisuhdeväkivallan sukupuolistuneisuus.

Kannattaa kuitenkin tutustua tuoreeseen EU:n direktiiviin: 2024/1385 naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta (24.5.2024). 11 artiklassa huomataan esimerkiksi lähisuhdeväkivallan toistuvuus sekä lapsen asema todistajana.

4. Lakiehdotuksen 3 a § (rikokset)

Voitte kommentoida rikoksia, joita lähisuhdeväkivallan sovittelun kielto koskisi.

Lähisuhdeväkivallan perusominaisuus on sen monimuotoisuus. Lähisuhdeväkivaltaan sisältyvät sekä virrallisen syytteen alaiset väkivallan muodot että asianomistajarikokseen liittyvät väkivallan muodot. Sovittelusta luopuminen pitää katsoa kokonaisuutena ja tunnistaa myös lähisuhteissa tapahtuvat asianomistajarikosten vaikuttavuutta väkivaltaisen käytöksen kehittymiseen. Henkinen,

hengellinen, taloudellinen ja digitaalinen väkivalta ovat uhrin minuutta tuhoavat väkivallan muodot, joita pitää sisällyttää lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumiseen.

5. Lakiehdotuksen 3 a § (muuta)

Onko teillä muuta kommentoitavaa esitysluonnoksen 3 a §:stä?

Ei kommenttia.

6. Muuta

Onko teillä muuta kommentoitavaa esitysluonnoksesta?

Esitysluonnoksesta tulee esiin, että lähisuhdeväkivallan sovittelu pitäisi olla oikeusprosessin rinnakkaista ja täydentävä toiminta. Käytännössä lähisuhdeväkivallan sovittelutoiminta vaikuttaa paljon oikeusprosessin kulkuun, kun kyseessä on lähisuhdeväkivalta. Ohjaus sovitteluun on suhteellisen nopeaa ja tämän lisäksi ilmainen toimintamuoto. Se on myös "tasavertaisesti" tarjottu palvelu osapuolille, jotka elävät eriarvoisessa parisuhteessa... koska lähisuhdeväkivalta alistaa.

Esityksessä näkyy myös huoli lähisuhdeväkivallan osapuolten palveluohjauksen heikkenemisestä, kun sovittelusta luovutetaan. Esityksessä tulee myös hyvin esille, ettei sovittelu ole tukipalvelu. Kannattaa siis pohtia tarkasti mihin lähisuhdeväkivallan osapuolet ohjataan, jos sovittelusta luovutetaan. 80-luvusta lähtien kansalaisjärjestöt ovat tarjonneet väkivallan uhreille valtavaa tukea ja apua väkivallan selviytymisessä. 90-luvun aikana ensimmäiset kansalaisjärjestöt aloittivat tarjoamaan väkivallan tekijöille tukipalveluita ja väkivallan katkaisuohjelmia.

Kansalaisjärjestöjen väkivaltatyö on myös ilmaista ja erittäin nopeaa lähisuhdeväkivaltatyön kriteerien mukaan. Väkivallan uhrin ja tekijän käsittelyt omia kokemuksia ja omia toimintatapoja turvallisesti yksilötapaamisilla ilman väkivallan vastuun jakautumista. Pitäisikö kuitenkin pohtia uudestaan ja toteaa, että voidaan ohjata lähisuhdeväkivallan osapuolet tarvittaviin tukipalveluihin. Nykyään väkivaltatyötä tarjoavat kansalaisjärjestöt toimivat pienillä resursseilla, jotka eivät käytännössä riitä tarvittaviin pitkäkestoisiiin prosesseihin.

Voidaan siis harkita osan sovitteluun aiemmin ohjatuista varoista ohjaamista väkivaltatyön tarjoavien kansalaisjärjestöjen toimintamuotojen kehittämiseen ja vahvistamiseen.

Tassopoulos Konstantinos
Lyömätön Linja Espoossa ry